

Representantforslag 87 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Ulf Leirstein, Jan Tore Sanner, Hans Olav Syversen og Borghild Tenden

Dokument 8:87 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ulf Leirstein, Jan Tore Sanner, Hans Olav Syversen og Borghild Tenden om å forbedre ordningene for privat pensjonssparing og boligsparing for ungdom

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne viser til at Norge har høyere offentlig finansformue enn andre europeiske land. På den andre siden er Norge blant de land i Europa hvor familiene og enkeltpersoner sparer minst. Staten sparer mye, mens private sparer lite sammenlignet med private i mange andre europeiske land. Likevel er det mange mennesker som legger litt til side for å spare til egen bolig, for å trygge egen alderdom eller for å ha friheten til å foreta egne valg.

I mai 2006 fjernet regjeringen Stoltenberg II skattefordelen knyttet til privat pensjonssparing (IPA) og varslet at skattefordelen knyttet til livrente ville bli avviklet fra 2007. Blant sparerne ble det oppfattet som at staten brøt sin del av spareavtalen. Debatten om de private pensjonsordningene (IPA og individuell livrente), som raste i 2006 og inn i 2007, viste at det er sterke følelser knyttet til privat sparing. Regjeringen Stoltenberg II forsøkte å skape inntrykk av at det var de rike som sparte i disse ordningene. Derfor ville regjeringen fjerne skattelettelsen som var knyttet til disse spareproduktene, selv om dette gjorde Norge til det eneste landet i Europa uten skatteincentiver for privat pensjonssparing.

Når man velger å inngå en spareavtale, er det et valg hvor man som enkeltindivid inngår forpliktelser som kan vare mange tiår frem i tid. De fleste vil i en

slik situasjon legge til grunn at staten står ved sin del av avtalen, som i dette tilfellet innebar et skattefradrag. En person som sparte i IPA og benyttet seg av muligheten til å spare 40 000 kroner pr. år, ble straffet med en skatteskjerpelse på over 11 000 kroner. Bildet av at det var de «rike» som benyttet seg av disse spareproduktene, stemmer heller ikke med fakta. Det var over 800 000 individuelle IPA- og livrenteavtaler, og til sammen ble det innbetalt nesten 8 mrd. kroner til slike ordninger i 2005. Over halvparten av alle som benyttet IPA til privat pensjonssparing, tjente under 400 000 kroner.

Etter massivt press i forbindelse med pensjonsforliket aksepterte regjeringen å gjeninnføre en skattefordel knyttet til pensjonssparing.

Personlig ansvar

Forslagsstillerne mener det er verdifullt at familier og enkeltpersoner tar ansvar for egen trygghet og velferd. Det personlige ansvaret skal selvsagt ikke erstatte den offentlig finansierte velferden som skaper basistrygghet for alle, men skape rom for individuelle valg og sikre balansen mellom staten og det sivile samfunn – mellom offentlig og privat sektor. Dersom staten blir for dominerende, fortrenses raskt det personlige ansvar. Det gjelder også sparing til pensjon. Det er vel dokumentert både i praksis og teori at private sparer mindre når staten sparer mer. Det underbygger viktigheten av at den private sparingen stimuleres gjennom gode ordninger.

Lav privat sparing

Forslagsstillerne viser til at det ikke er unikt for Norge å spare til pensjon gjennom fond. Den store forskjellen mellom Norge og andre europeiske land er at Norge har et statlig fond, mens andre land har mange private fond.

Høy offentlig – lav privat sparing i Norge

	Statlig nettogjeld i prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP) (2007)	Netto privat sparing i prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP) (2007)
Norge	-151,4*	21
Sverige	-17,7	101
Danmark	-2,2	108
Tyskland	46,7	128
Nederland	30,6	178

* Negativt fortegn angir netto fordringer, det vil si en finansiell formue på statens hånd.

Denne tabellen viser at Norge står i en særstilling når det gjelder statlig sparing. Samtidig viser tabellen at vår særstilling er like påfallende når det gjelder lav privat sparing. Mens netto privat sparing i husholdningene i Norge kun utgjør ca. 20 pst. av BNP, ligger den i overkant av 100 pst. i våre naboland og enda høyere i for eksempel Nederland.

Om pensjonssparing med skattefradrag

Det har siden 1952 vært gitt skattefradrag for innbetalinger til egen pensjonsforsikring/pensjonssparing. I 1968 ble det etablert regler om egne pensjonsforsikringsavtaler med livsforsikringsselskaper som kunne sikre alderspensjon med eller uten garanti, ektefellepensjon, pensjon til fraskilt ektefelle, barnepensjon, uførepensjon og premiefritak ved uførhet. Ordningen gikk under betegnelsen EPES; Egen pensjonsforsikring etter skattelovene. EPES ble i 1997 erstattet av ordningen IPA – Individuelle pensjonsavtaler. I motsetning til EPES omfattet IPA også pensjonssparing gjennom bank og verdipapirfond. Ordningen med IPA ble opphevet i 2006, slik at det for inntektsåret 2007 ikke fantes noen individuell pen-

sjonssforsikring/pensjonssparing med rett til skattefradrag. Som følge av pensjonsforliket 21. mars 2007 mellom regjeringspartiene og Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, ble ordningen IPS – Individuell pensjonssparing, innført fra 2008.

Forslagsstillerne viser til at Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre skrev en egen protokoll til pensjonsforliket hvor partiene forbeholdt seg retten til å foreslå forbedringer i den nye IPA-ordningen. Fremskrittspartiet har i likhet med Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre tatt opp forslag om dette.

Maksimalt fradragsbeløp for EPES/IPA var fra 1991 til 1997 på 30 000 kroner og fra 1998 til og med 2006 på 40 000 kroner. Maksimalt fradragsbeløp for IPS er fra 2008 satt til 15 000 kroner.

Om innhentet statistikk og utførte beregninger

Stortingets utredningsseksjon har på oppdrag av forslagsstillerne innhentet selvangivelsesstatistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) for å belyse det historiske omfanget av ordningene EPES, IPA og IPS.

Tallene omfatter skattytere med fradrag for innbetalt premie til EPES, IPA og IPS fra 1993 til 2008, fordelt på kjønn og med angivelse av gjennomsnittlig innbetalt premie til de ulike ordningene – både totalt og fordelt på kjønn. I 2007 var det ingen ordning med individuell pensjonsordning som gav rett til skattefradrag. Opplysningene i statistikken er skattyterens egne opplysninger fremkommet i selvangivelsene for de aktuelle årene.

På grunnlag av tallene fra SSB er det gjort beregninger for å finne totale innbetalte premier for det enkelte året, både i nominelle kroner og i lønnsjusterte 2008-kroner. Videre er det gjort noen prosentberegninger for å belyse kjønnsforskjeller i bruken av ordningene, både med hensyn til gjennomsnittlig innbetalt premie og for det totale omfanget av ordningene.

Omfang og kjønnsfordeling i bruk av EPES/IPA/IPS 1993–2008

«Tabell 1: Totalt antall skattytere med EPES, IPA og IPS, gjennomsnittlig premiefradrag og totale premier – nominelle og lønnsjusterte 2008-kroner fra 1993 til 2008:

År	Ordning	Maksimalt premie-fradrag i kroner	Antall skattytere som brukte EPES, IPA og IPS	Gjennomsnittlig premie per skattyter	Totale premier i mill. kroner (nominelt)	Totale lønnsjusterte premier i mill. 2008-kroner.	Memo: Årlig nominell lønnsvekst ¹
1993	EPES	30.000	201.242	8.200	1.650	3.225	3,4
1994	"	"	181.061	7.500	1.358	2.567	3,0
1995	"	"	168.371	7.400	1.246	2.287	3,3
1996	"	"	167.012	7.300	1.219	2.166	4,4
1997	IPA	"	152.661	8.200	1.252	2.130	4,8
1998	"	40.000	143.924	8.600	1.238	2.010	6,5
1999	"	"	135.738	8.900	1.208	1.842	5,4
2000	"	"	127.036	9.000	1.143	1.654	4,6
2001	"	"	119.932	9.400	1.127	1.559	5,3
2002	"	"	114.503	9.500	1.088	1.429	5,4
2003	"	"	113.460	10.500	1.191	1.484	3,7
2004	"	"	114.288	11.100	1.269	1.524	4,6
2005	"	"	111.447	11.500	1.282	1.344	3,8
2006	"	"	62.485	6.400	400	443	4,8
2007						Ingen ordning	5,6
2008	IPS	15.000	14.386	10.600	152	152	->

¹ http://www.ssb.no/emner/historisk_statistikk/aarbok/ht-0901-lonn.html

Tabellen viser at det har vært et dramatisk fall i antall skattytere som sparer til egen pensjon gjennom disse ordningene. Det er liten tvil om at den uro som regjeringen Stoltenberg II skapte i 2006 ved å fjerne skattefordelen, forklarer fallet fra 62 485 avtaler i 2006 til kun 14 386 avtaler i 2008.

Forslagsstillerne mener det er behov for forbedringer i pensjonsspareordningen for å stimulere flere til å spare til egen pensjon.

«Tabell 2: Kjønnsfordeling i bruken av EPES, IPA og IPS fra 1993 til 2008:

År	Ordning	Maksimalt premiefradrag i kroner	Antall skattytere som brukte EPES, IPA og IPS	Kjønnsfordeling			
				Menn		Kvinner	
				Antall	Pst.	Antall	Pst.
1993	EPES	30.000	201.242	129.108	64	72.134	36
1994	"	"	181.061	114.929	63	66.132	37
1995	"	"	168.371	105.962	63	62.409	37
1996	"	"	167.012	104.597	63	62.415	37
1997	IPA	"	152.661	94.720	62	57.941	38
1998	"	40.000	143.924	87.278	61	56.646	39
1999	"	"	135.738	81.361	60	54.377	40
2000	"	"	127.036	75.260	59	51.776	41
2001	"	"	119.932	70.424	59	49.508	41
2002	"	"	114.503	66.594	58	47.909	42
2003	"	"	113.460	65.385	58	48.075	42
2004	"	"	114.288	65.094	57	49.194	43
2005	"	"	111.447	63.075	57	48.372	43
2006	"	"	62.485	33.473	54	29.012	46
2007				Ingen ordning			
2008	IPS	15.000	14.386	7.090	49	7.296	51»

Tabellen viser at det i dag er om lag like mange kvinner som menn som sparer til pensjon gjennom pensjonsspareordningene. Forslagsstillerne mener det er positivt.

Forslagsstillerne mener at den øvre beløpsgrensen må økes for å stimulere sterkere til pensjonssparing ved siden av folketrygdens ordninger og kollektive pensjonsavtaler i arbeidsforhold. I tillegg må det innføres en symmetrisk beskatning av fradragene for innbetaling til, og utbetalingene fra ordningen. For mange fremtidige pensjonister blir dagens ordning lite gunstig fordi den private pensjonssparingen ved uttak får en vesentlig høyere skatteprosent dersom personen er i toppskatteposisjon enn skattefradraget ved innbetaling.

Boligsparing for ungdom

Forslagsstillerne mener det er svært viktig at ungdom motiveres til å spare til sin første bolig.

Boligmarkedet har de siste 10–15 årene vært preget av høy prisstigning, og inngangsbilletten til å kjøpe egen bolig har økt kraftig. Ordningen med boligsparing for ungdom (BSU) er en målrettet og populær ordning. Hele åtte av ti i målgruppen under 34 år har eller har hatt BSU-konto, ifølge Synovate. Samme undersøkelse viser at minst 9 av 10 ungdommer som sparer i ordningen, gjør det selv uten «foreldreinnbetaling».

Det står i dag over 15 mrd. kroner inne i boligspareordningene for ungdom. Sparepotensialet er likevel langt høyere, og det er viktig å stimulere langsiktig sparing fremfor kortsiktig forbruk hos ungdom. De siste årene har representantene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmet mange forslag til forbedringer i ordningen. Forslagsstillerne ser positivt på at «taket» i ordningen er forhøyet fra 100 000 til 150 000 kroner, men mener at dette er utilstrekkelig med tanke på at boligprisene har steget langt mer.

Forslagsstillerne mener det er behov for å forbedre ordningen og vil peke på behovet for å øke det

årlige sparebeløpet og det samlede taket. I tillegg mener forslagsstillerne at regjeringen må vurdere å øke fradragssatsen fra 20 til 28 pst.

Forslagsstillerne er tilfreds med at også representanter for regjeringspartiene har åpnet for forbedringer i BSU-ordningen, og viser til Aftenposten 20. januar 2010, hvor Senterpartiets finanspolitiske talsmann, Per Olaf Lundteigen, uttaler:

«Begrensningene av BSU gir feil beskjed til ungdom.»

og videre:

«Dette er en økonomisk liten sak for landet, men en politisk viktig sak for Senterpartiet.»

Forslag

Forslagsstillerne vil på denne bakgrunn fremme følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen, i budsjettet for 2011, legge frem forslag til en forbedret ordning for individuell pensjonssparing med årlig fradrag i alminnelig inntekt for årlige innbetalinger (inkludert kostnader) på inntil 40 000 kroner, samtidig som det innføres en symmetrisk beskatning av fradragene for innbetaling til, og utbetalingene fra ordningen.

II

Stortinget ber regjeringen i budsjettet for 2011 legge frem forslag om forbedringer i ordningen med boligsparing for ungdom (BSU). Forbedringene må innbefatte en økning av det årlige sparebeløpet og taket for ordningen. I tillegg bes det om en vurdering av å øke fradraget fra 20 pst. til 28 pst.

10. mars 2010